

RESPUBLIKAMIZDA MUSIQA MAKTABLARINING YOSHLAR TA'LIM-
TARBIYASIDAGI O'RNI.

AMUDARYO TUMANI 9-SON MUSIQA MAKTABI MISOLIDA.

Qodirova Zilola Rajabboyevna

O'zbekiston davlat konservatoriyasi Nukus filiali 3-kurs talabasi.

Rano Abatbaeva Allambergenovna

Ilmiy rahbar.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13788913>

Annotatsiya. Ushbu maqolada amudaryo tumani mang'it shahrida joylashgan 9-sonli Bolalar musiqa va san'at maktabining kelib chiqish tarixi, bugungi kunda o'rta ta'lim va musiqa maktablarda o'qitilish tizimi shu davrgacha ro'y bergan va kiritilib kelayotgan o'zgarishlar hamda hozirgacha erishilgan yutuqlari haqidagi ma'lumotlar yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Teatr, ansambl, baxshi, musiqa, san'at, ashula, raqs, doston, konsert, latifa, lazgi, tanovor, shashmaqom, fortepiano, royal.

THE ROLE OF MUSIC SCHOOLS IN YOUTH EDUCATION IN OUR REPUBLIC IN
THE EXAMPLE OF MUSIC SCHOOL NUMBER 9 OF
AMUDARYA DISTRICT.

Abstract. In this article, the history of the origin of the Children's Music and Art School No. 9 located in the city of Mangit, Amudarya district, information about the changes that have occurred and are being made in the system of secondary education and training in music schools today, and the achievements achieved so far. explained.

Key words: Theater, ensemble, performance, music, art, song, dance, epic, concert, anecdote, lazgi, tanovor, shashmaqom, piano, piano

РОЛЬ МУЗЫКАЛЬНЫХ ШКОЛ В ОБРАЗОВАНИИ МОЛОДЕЖИ В НАШЕЙ
РЕСПУБЛИКЕ НА ПРИМЕРЕ МУЗЫКАЛЬНОЙ ШКОЛЫ №9
АМУДАРЬИНСКОГО РАЙОНА.

Аннотация. В данной статье представлена история возникновения Детской музыкально-художественной школы №9, расположенной в городе Мангит Амударьинского района, информация об изменениях, произошедших и осуществляемых в системе среднего образования и обучения. в музыкальных школах сегодня, и достижения, достигнутые к настоящему времени.

Ключевые слова: Театр, ансамбль, спектакль, музыка, искусство, песня, танец, эпос, концерт, анекдот, лазги, тановор, шашмаком, фортепиано, фортепиано.

Ulardir Amuning asl yulduzi,
Kelajak osmonin yorug' yulduzi,
Vatanga ma'naviy iforlar sochgan,
Elim, yurtim, degan har o'g'il-qizi,
Tiladim: yo'llari bo'lsin charog'on,
Boshidan nur sochsin quyoshli osmon.
Ulardir orzular qanotlarida
Dunyoga tik boqqan hur O'zbekiston!

Robiya YO‘LDOSHEVA

Qadim Xorazm va Qoraqalpoq zaminining ajib sir-sinoatlarini, ildizlari olis ming yilliklarga borib taqaluvchi ikki buyuk xalqning urf-odat va an‘analarini, madaniyati, tarixi va umummilliy qadiryatlarini o‘zida mujassam etgan o‘lmas, boqiy san‘ati hamon dunyo xalqlarini o‘ziga rom etib kelmoqda. Xususan, Qilichboy va Mang‘it masqarabozlik, baxshichilik san‘atining o‘ziga hos yumoristik hususiyatlari bilan uyg‘unlashib ketgan qoraqalpoqlarning ajoyib afsonasi – “O‘mirbek laqqi latifalari” zamonlar osha sayqallanib, bugungi davr san‘ati sahnalaridan tushmay kelayotganining o‘zi san‘atsevar xalqimizning yaratgan bebaho durdonalarining qadri, yosh avlod ta‘lim-tarbiyasida tutgan o‘rni buyukligidandir.

Men har gal Mang‘it shahridagi 9-sonli Bolalar musiqa va san‘at maktabi oldidan o‘tar ekanman, bu go‘zal maskanda san‘at sir-sinoatlarini o‘rganib kelayotgan yosh san‘atga shinavanda bolalarning chiqishlariga guvoh bo‘lganimda ko‘nglimdan bir o‘y kechadi: “dunyoda musiqa, san‘at bo‘lmasa, insoniyat manqurtlarga aylanib qolarmidi, yaxshiyamki san‘at bor, musiqa bor...”

Darhaqiqat ushbu go‘zal olamda musiqa va san‘atning borligi uchun biz barcha go‘zalliklardan hayratlanishni, zavqlanishni bilamiz, quvonch va shodlik hissini tuyib yashaymiz.

O‘zbek milliy san‘atining afsonasiga aylangan “Lazgi”, “Tanavor”, “Shashmaqom” Qoraqalpoq xalqining esa “Qizmunayim”, “Dembermes” singari milliy kuylarining bir necha daqiqalik ohanglariga butun Qoraqalpoq kengliklarini, o‘ziga xos milliy mentalitetini singdira olgan qoraqalpoq simfoniyalarida, milliy kuylarida xalqimizning qudratli qalbi mujassamlashgan.

“Ana shunday jozibali ohanglar sehrini tuyib ulg‘ayganimiz uchun farzandlarimiz ham san‘atsevar, intiluvchan” - deydi 9-sonli bolalar musiqa va san‘at maktabining direktori, Qoraqalpog‘iston Respublikasida xizmat ko‘rsatgan madaniyat hodimi Yo‘ldashboy Abdalov.

O‘quvchilarimiz orasida o‘z san‘atini saodati hamda buyuk imkoniyat deb biluvchi iqtidorli bolalar ko‘p. Pedagogika jamoamiz esa juda ahil deb takidlab o‘tdi maktab direktori u bilan qurgan suhbatimizda.

Yosh avlodning musiqa va san‘at turlariga qiziqishi va qobiliyatini rivojlantirish, ijtimoiy faolligini oshirish, ularni xalqimiz an‘analariga nisbatan hurmat ruhida tarbiyalash va milliy san‘atimiz durdona asarlarini o‘rganishga jalb etish borasida tumanimizda shu kabi Bolalar musiqa va san‘at maktablari o‘qitilish tizimiga va o‘quvchilarni ushbu bilim dargohlariga jalb qilish uchun barcha shart-sharoitlar yaratilib kelmoqda. O‘quvchilar milliy va jahon musiqasi, tasviriy san‘at va raqs san‘atining yuksak na‘munalaridan bahramand bo‘lib, ularni o‘rganishlariga pedagog murabbiylar sidqidildan intilishib xizmat qilib kelishmoqda va bugungi kunda ushbu musiqa maktabidan el-yurt xizmatidagi va hurmatidagi ko‘plab san‘at ahli yetishib chiqmoqda.

O‘tgan asrning 68-yilida tashkil etilgan mazkur musiqa va san‘at ilm dargohini o‘tgan yillar davomida yuzlab yoshlar bitirib chiqib, hozirda O‘zbekistonning turli hududlarida o‘qib ta‘limini davom ettirib kelmoqdalar.

Hayoti va ish faoliyati ushbu bilim maskani bilan bog‘liq bo‘lgan Usmon Ahmedov, Gulmirza Rahmatullayev, Gulmirza Nurmatov, Shukurullo Gulmanov, Hamza Bobojonov kabi elimiz sevgan san‘atkorlarimiz boshlab bergan ulug‘ va sharafli san‘at yo‘lida fidoyilik ko‘rsatib kelayotgan 9-sonli Bolalar musiqa va san‘at maktabi nafaqat bugungi Amudaryo tumani, balki

Qoraqalpog‘iston va O‘zbekiston Respublikasi madaniyati va san‘ati sohasi rivojiga munosib hissa qo‘shib kelayotgan nufuzli ta‘lim maskanlaridan biri bo‘lib hisoblanadi.

Hozirda ushbu 9-sonli bolalar musiqa va san‘at maktabida 251-nafar o‘quvchilar 12-ta yo‘nalish bo‘yicha ta‘lim-tarbiya olib kelishmoqda. Ularga 43 nafar o‘qituvchilar musiqa va san‘at sirlarini o‘rgatib, ta‘lim berib kelmoqda.

Ularning 10 nafari o‘z mutaxassisliklari bo‘yicha oliy, 30 nafari o‘rta maxsus ma‘lumotga ega. 3 nafar o‘qituvchi esa o‘rindoshlik asosida faoliyat yuritishadi. O‘quvchilar iqtidorlariga ko‘ra xalq cholg‘ulari, fortepiano, torli cholg‘ular, estrada xonandaligi, an‘anaviy cholg‘uchilik, baxshichilik, xoreografiya, tasviriy san‘at yo‘nalishlariga qamrab olinib, o‘z iste‘dotlarini rivojlantirishga, namoyon etishga to‘la shart-sharoitlar yaratilgan.

Keyingi yillarda zarur mutahasislar ishga qabul qilinganligi tufayli teatr va an‘anaviy baxshichilik, amaliy san‘at yo‘nalishlari ham tashkil etildi. Barcha yo‘nalishlar bo‘yicha sinf xonalarda 10 ta fortepiano, 2 ta royal, musiqa asboblari hamda solfedjio xonalarida elektron doskalarining mavjudligi o‘quvchi yoshlarning o‘zlari tanlagan yo‘nalishlar bo‘yicha chuqur bilm olishlariga imkon yaratmoqda. Bu esa ushbu maktab o‘quvchilarining erishayotgan yutuqlarida yaqqol namoyondir.

Shaxsan Prezidentimizning yuksak e‘tibori va ko‘rsatmalari bilan mamlakatimizda bolalar musiqa va san‘at maktablarini jahon andozalari darajasidagi ta‘lim-tarbiya maskanlariga aylantirish borasidagi tizimli chora-tadbirlari tufayli 9-sonli Bolalar musiqa va san‘at maktabi uchun yangi zamonaviy o‘quv binosi qurib berildi.

1990-yildan bunyod etilgan muassasa binosi 2015-yilda qayta rekonstruksiya qilinib, binoning barcha sinfxonalari, isitish tarmoqlari yangidan jihozlandi. Muassasaning ichki devorlari, shifti havo o‘tkazuvchanlik hususiyatiga ega qoplamalar bilan qoplandi, pollarga esa laminat to‘shaldi. Energiya tejovchi chiroqlar o‘rnatilib, 150 o‘ringa mo‘ljallangan tantanalar zali ovoz kuchaytirgichlar, rangli yorug‘lik tarqatuvchi moslamalar, ekran-proektorlar bilan ta‘minlanib o‘zbek musiqa cholg‘ulari jamlanmasi, harakatlarni yozib turuvchi vidiokameralar bilan to‘liq jihozlandi.

Shunisi e‘tiborga munosibki, 12 ta yo‘nalish- fortepiano, xalq chulg‘ulari, torli-kamonli cholg‘ular, bayan-akkordeon, an‘anaviy xonandalik va baxshichilik, tasviriy san‘at, xoreografiya, estrada xonandaligi, teatr san‘ati, an‘anaviy ijro yo‘nalishlarida ta‘lim olayotgan o‘quvchilar har 2 yilda bir marotaba o‘tkaziladigan M. Qori Yoqubov nomidagi, M. Ashrafiy nomidagi ko‘rik-tanlovlarning doimiy ishtirokchilari va g‘oliblaridir. Ushbu muassasa o‘quvchilaridan Doniyor Rahimboyev, Javlonbek Hayitboyev, Nurxon Do‘soyev, Sharofiddin Saparboyev, Azizbek Soatboyev, Abror Adilboyev, Zilola Qodirova, Hakimbek Sobirov va Sherzodbek Rajabovlar 2020-2021 yilda bo‘lib o‘tgan M.Qori Yoqubov nomidagi ko‘rik tanlovning Qoraqalpog‘iston Respublikasi bosqichida o‘z yo‘nalishlari bo‘yicha faxrli 1-o‘rinni, Jamshidbek Saliyev, Jasur O‘rinboyevlar 2-o‘rinni, Jo‘rabek Sidabdullayev 3-o‘rinni egallashdi. Mazkur ko‘rik-tanlovning O‘zbekiston Respublikasi bosqichida maktabning 2 nafar o‘quvchisi 3-o‘rin sohiblari bo‘lishdi.

Shuningdek “Bolalar musiqa va san‘at maktablari ansambl va orkestrlari” Respublika ko‘rik-tanlovida maktabning bir yo‘la uchta ansambli faol ishtirok etib, Xurshid Tajiboyev rahbarligidagi “Xalq cholg‘ulari orkestri” faxrli 1-o‘rinni, an‘anaviy maqom ansambllari esa faxrli 2-o‘rinni egallashdi.

Maktab o'quvchilari deyarli har yili o'tkaziladigan "Kamalak yulduzlari" ko'rik-tanlovi, san'at yo'nalishidagi ko'rik-tanlovlarning Qoraqalpog'iston Respublikasi bosqichlarida doimiy ravishda 1-,2-,3-o'rinlarni egallab kelishmoqda. Bugungi kunda Xoreografiya sinfi o'quvchisi Gulira'no va Guliruxsora O'rinboyevalar hamda tasviriy san'at yo'nalishining a'lochi, iqtidorli o'quvchisi Bahoroy Hidoyatovalarning nomlari san'at va tasviriy san'at shinavandalariga yaxshi tanish bo'lib qolgan.

"Maktabimizda o'qish istagini bildirayotgan o'quvchi-yoshlar, hamda farzandlarining qiziqish va iqtidorlarini qo'llab-quvvatlayotgan ota-onalar safi yil sayin oshib bormoqda" -deydi mamnuniyat bilan maktab direktori Yo'ldoshboy Abdalov. 2023-2-24-o'quv yilida 12 ta yo'nalish bo'yicha 1-sinflarga 69 nafar iqtidorli bolalarni qabul qildik.

Ayni paytda 170 nafar o'quvchi musiqa yo'nalishida, 72 nafari san'at yo'nalishida tahsil olib olmoqda. Barcha yo'nalishlar bo'yicha umumiy 242 nafar bolalar musiqa va san'at sirlarini puxta o'rganib kelishmoqdalar.

Muossasada o'ziga xos qat'iy tartib-intizomga asoslangan ma'naviy muhitning mavjudligi har bir o'quv yili uchun belgilangan o'quv rejasining muvaffaqiyatli amalga oshirishini ta'minlamoqda. Ochiq darslar hamda har bir chorak bo'yicha o'quvchilarning hisobot kansertlarida ota-onalarning ham ishtiroki belgilangan rejaviy dars-mashg'ulotlarining sifatli amalga oshirilishida muhim omil bo'lib kelmoqda.

"O'quvchilarimiz hamma narsaga rejalashtirilgan dars-mashg'ulotlarini uzviy ravishda o'zlashtirish bilan bir qatorda barcha davlat tadbirlarida ham faol ishtirok etishga ulgurishadi" -deya mamnunligini yashirmaydi Y. Abdalov. Musiqa va san'at bilan shug'illanayotgan o'quvchi-yoshlar o'zlari ta'lim olayotgan maktablarida ham juda faol va intiluvchandirlar.

San'atsevar bolalarning bilim va iqtidoridan quvonib so'zlayotgan Y. Abdalovning fikrlarini tinglar ekanman, hurmatli Prezidentimizning: "umumta'lim maktablarini bitirib chiqayotgan yoshlarimiz hech bo'lmasa bitta cholg'u asbobini chalib bilishlari kerak, san'atga oshno bo'lgan insonning qalbi toza bo'ladi, Vatanimiz kelajagi uchun shunday tozaqalb, intiluvchan yoshlar kerak..." degan so'zlarini esladim.

Darvoqe, qalbi toza, intiluvchan yoshlarda xalqparvarlik, vatanparvarlik tuyg'ulari kuchli bo'ladi. Modomiki, uchinchi Renessans sari qadam qo'yayotgan ekanmiz, har bir yoshning qalbida ana shunday go'zal tuyg'ularni uyg'otishimiz, ularni haqiqiy vatanparvar, xalqparvar qilib tarbiyalashimiz zarur.

9-sonli Bolalar musiqa va san'at maktabida, nazirimda ana shunday yoshlar tahsil olishmoqdalar. Atroflari mevali va manzarali daraxtlar bilan qurshalgan bebaho, obod o'quv maskanining har bir sinfxonasida qadim va hamisha navqiron, nafosatli, jozibali va o'lmas ohanglarga yanada go'zal sayqallar berib, berilib kuy ijro etayotgan sozanda bolalar, "Shashmaqom", "Tanovor" va "Dembermes" singari kuylarning dillarni o'zgartiruvchi ohanglariga jo'rnavoz bo'lib kuylayotgan shinavanda bolalar, oromijon "Lazgi", Qoraqalpoqlarning "Olti qiz" raqslari sehrini ajib jilvalari bilan vujudlarga singdirishga intilayotgan sochlari jamalak qizaloqlar, tasviriy san'atning jilvakor ranglariga har birimizni maftun etmoqqa qodir musavvir bolalarning orzu-intilishlaridan ko'ngillar yuksaladi.

Havaslar, hayratlar og'ushida ijodkor bolalar davrasida qolgimiz keladi.

Xulosa tariqida shuni aytish kerakki yurtimizda yaratilayotgan imkoniyatlar va ulardan unumli foydalanish bugungi kundagi yosh avlodlarning san'at sohasiga bo'lgan qiziqishlari beixtiyor ularning iqtidorlaridan, kamolot sari dadil qadamlaridan, ruhlanamiz va yosh boshidan el-yurtga ma'naviyat ulashishga intilayotgan san'atsevar bolajonlarni kelajakda yurtimiz madaniyatini dunyolarga tanitadi diya ishonamiz.

REFERENCES

1. K.Nurjonov, G'.Xo'janiyozov "Amudaryo" TOSHKENT-2004. "ABU ALI IBN SINO NOMIDAGI TIBIYYOT NASHRIYOTI".
2. Qodirbergan Hoji Jumamurod o'g'li "Mang'itlik Hofiz" TOSHKENT "NOSHIR"-2016.
3. Pirmat Shermuhammedov "Yurtning Teran Tomirlari" TOSHKENT-2005.
4. Robiya Yo'ldosheva "Adashganlar Qissasi". "SAN'AT JURNALI" nashriyoti TOSHKENT.
5. "Taraqqiyot ko'zgusi" gazetasi 25-yanvar, 2024-yil. 1-2 son. 4-bet 'Madaniyat va san'at ta'limi' Robiya Yo'ldosheva "VATANGA MA'NAVIY NUR SOCHMOQQA INTILGAN BOLALAR MASKANI".
6. www.amunews.uz sayti, 17.04.2023 Ikromjon Siytimov,
7. tuman Madaniyat va turizm bo'limi mudiri. Maqola, "XALQQA MADANIY XIZMAT KO'RSATISH SIFATI OSHMOQDA".
8. Abatbaeva Rano Historical Image of" Alpamys" In Karakalpak Music (Example in the Works of Nazhimaddin Muhammeddinov) 2023/6/13 Best Journal of Innovation in Science, Research and Development 138-144 2-tom
9. Abatbaeva, R. "QORAQALPOQ MUSIQA SAN'ATIDA SYUITA JANRINING RIVOJI." Вестник музыки и искусства 1.3 (2024): 28-37.
10. GAIPOVA, Mohigul, and Rano ABATBAEVA. "BETAKROR OVOZ SOHIBASI BAG 'DAGUL JAQSIMURATOVA." Journal of Culture and Art 2.3 (2024): 130-134.
11. Abatbaeva, R. "KOMPOZITOR NAJIMADDIN MUXAMMEDDINOV DORETIWSHILIGINDE ERTEK JANRI (To'g'iz to'nqilda bir shi'nikildek ertegi tiykarinda)." Вестник музыки и искусства 1.2 (2023): 46-51.
12. YO'LDASHEV, Abbas, and Rano ABATBAEVA. "USTOZIM NESIPBAY ALEKEEV TURSINBAEVICHNING IJODIGA BIR NAZAR." Journal of Culture and Art 1.3 (2023): 123-129.
13. Gulbahor, YO'LDOSHEVA, and Rano ABATBAEVA. "MUSIQA SAN'ATIDA DAMLI CHOLG'ULARNING AHAMIYATI." Journal of Culture and Art 2.3 (2024): 97-101.
14. Yo'ldosheva, Gulbahor, and Rano Abatbaeva. "QORAQALPOQ MUSIQA MADANIYATIDA MUSIQALI DRAMA JANRINING SHAKLLANISHI." Modern Science and Research 3.6 (2024).
15. Abatbaeva, R. "QORAQALPOQ MUSIQA SAN'ATIDA SYUITA JANRINING RIVOJI." Вестник музыки и искусства 1.3 (2024): 28-37.

16. Matimuratov, S. "QARAQALPAQ KÓRKEM ÓNERINDE XOSH HAWAZ BÚLBÚL TAMARA DOSHUMOVANÍNÍ TUTQAN ORNÍ." Вестник музыки и искусства 1.3 (2024): 95-99.